

Jewish Media

Show# 310 | Feb 13th 2021

רש"י שמות פרשת משפטים פרק כב פסוק כב

אם ענה תענה אתו - הרי זה מקרא קצר, גזם ולא פירשר עונשו, כמו (בראשית ד טו) לכן כל הורג קין גזם ולא פירש עונשו אף כאן אם ענה תענה אותו, לשון גזום, כלומר סופך ליטול את שלך, למה, כי צעק יצעק אלי וגו':

רש"י שמות פרשת משפטים פרק כב פסוק כא

כל אלמנה ויתום לא תענון - הוא הדין לכל אדם, אלא שדבר הכתוב בהווה, לפי שהם תשושי כח ודבר מצוי לענותם:

מנחת חינוך מ' סה אות א

שנמנענו וכו'. עיין ר"מ פ"ו מדעות ה"י, דאחד יתום מאב ואחד יתום מאם בכלל מצוה זו. והנה דעת רש"י כאן בחומש, דלאו דוקא יתומים ואלמנה, והוא הדין כל אדם, אלא שדיבר הכתוב בהווה לפי שהם תשושי כח. ומדברי הר"מ והרב המחבר נראה דדוקא יתומים ואלמנות. ועיין במשנת חכמים מצוה ז' [יבין שמועה סק"א], מביא מכילתא [משפטים פרשה י"ח] שהוא פלוגתא דתנאי, ומפלפל בזה אי דוקא יתומים ואלמנות או הוא הדין כל אדם:

Riddles of the Week

#1

תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף פה עמוד א

דתיא, דבי ר' ישמעאל אומר: ורפא ירפא - מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עג עמוד א

גופא: מנין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב להצילו תלמוד לומר לא תעמד על דם רעך. והא מהכא נפקא? מהתם נפקא: אבדת גופו מניין - תלמוד לומר והשבתו לו! - אי מהתם הוה אמינא: הני מילי - בנפשיה, אבל מיטרח ומיגר אגורי - אימא לא, קא משמע לן.

#2

משנה מסכת שקלים פרק א משנה ג

בחמשה עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה בעשרים וחמשה ישבו במקדש משישבו במקדש התחילו למשכן את מי ממשכנין ליום וישראלים גרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ט

גם לא מצינו דעשה ששואה בכל קודם לעשה שאינה שואה בכל, והרי בברכות (דף כ"ז) היה לפניו שני תפלות מנחה ומוסף מנחה קדים דתדיר, ולא נקיט הטעם דמנחה שואה בכל דנשים חייבות בתפלה ומוסף אינה שואה בכל, דלכאורה נראה דנשים פטורות מתפלת מוסף כיון דנשים לא היו שוקלות אין להם חלק בקרבנות ציבור וכ"מ בת' בשמים ראש ס' פ"ט ע"ש.

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן קו סעיף ב

לא חייבום יותר והרמב"ן. בתשו' בשמים ראש ס' פ"ט דנשים פטורות מתפלת מוספים דאינה באה אלא לזכר חיוב קרבנות. ואשה לא היתה שוקלת. ואין לה חלק בקרבנות צבור. אלא דכבר נהגו להתפלל כל דבר וחייבו עצמן בכל המצות עכ"ל. גם בחדושי צ"ח רפ"ד דברכות כ' דנשים פטורין מתפלת מוסף מטעם דהוי זמן גרמא עיין שם:

ספר החינוך פרשת כי תשא מצוה קה

מצות נתינת מחצית השקל בשנה. שיתן כל אחד מישראל מבן עשרים שנה ומעלה בין עני בין עשיר מחצית השקל.

Selected emails from our listeners

Answers to the Questions

In the where the קהליות יעקב he explains that when it comes to giving שקלים it was a obligation מיוחד as opposed to the where the קרבן that was a obligation ציבור so therefore מוסף is said by boys under 20 because while they weren't חייב in giving שקלים but are still part of the ציבור.

Yitzchak Kapetas

Some answers to this weeks riddles are:

Riddle 1:

A number of commentaries in Bava Kamma 85a (where the pasuk is cited), including Rashi and Tosfos, explain that a doctor is more likely to think he should refrain from assisting because 1) many illnesses are not caused by another person or clear natural phenomena and 2) he may make the person worse, including potentially killing him:

ממנו לא יצא דבר ויחזיקו בו ימים
כמו שאלמנתי: **שניתנה רשות**
לרופא לרפאות וליה וזה מרפא
למחוסר שמעין ליה וייל דהיה ה"מ
מכה נדו אלס לכל מילי הכה כדו
שמיס כשמרפא מרפא כסותר גזירת
הרופא. לא משיב ליה פושע כ"כ:
פשעה בנפשך וספסדת ל:
היכא דלח אלמנתי:
ח"ו

[ת"ד] יעלו בו צמחים מחמת המכה ונסחרה
המכה חייב לרפאותו והייב ליתן לו דמי
שבתו שלא מחמת המכה אינו חייב לרפאותו
ואינו חייב ליתן לו דמי שבתו ר' יהודה אומר
אף מחמת המכה חייב לרפאותו ואינו חייב
ליתן לו דמי שבתו והכמים אומרים שבתו
ורפואתו כל שחייב בשבת חייב ברפוי
ושאינו חייב בשבת אינו חייב ברפוי במאי
קא מיפלגי אמר רבה אישכחתינהו לרבנן כבי
רב דיתבי וקאמרי הבא במכה ניתנה לאנד

מיו יום יום יום יום יום יום יום יום יום יום
מיו המוכנת למלכות לקוטעה
כסוף ויקטעה השליח כסם: לישון.
מן המזיק מה שנתן זה למלך: דמי
שכחו. דמחמת המחוס נסל למשכב:
ה"ג והכמים אומרים שכחו ורפואתו
כל שישנו נ"ו. הקטן הכחוב חס שאין
היב בשבת אינו חייב ברפוי ורבנן
קמלי מחייבי ליה למחוייב: נטנה
לאנד. נטנה רשות להחבל לאונסה
ולעטפה מפני אבר הנס ועולין
המחוס מחמת הכל והוס האנד: לא
נטנה רשות לאנד וזה להנחתו
אנד הלך למחוס שעלו זה אין על
המזיק להמחייב עולין: דטנה נ"ט.
דטנה עליו הכחוב: ורבנן. מ"ק:
רק לטלה מחמת המכה אה"ל. שער
על דברי רופא כדמפרש לקמן:
נטנה רשות לרופאים לרפאות. ולא
למחוס דמחמת מתי וליהו מסי:
המחוס לומר שכחו יתן רופא ירפא.
שנים הכחוב ברפוי לחייבו אף על
המחוס והקיס שבת לרפוי: אה"ל
כריפא. כשר מת: אה"ל. אה"ל:
כ"ט: וקורא. שנים: וקלס. דמי"ה

קמיפלגי רבנן סברי מכה ניתנה לאנד ורבי יהודה סבר מכה לא ניתנה לאנד
רפוי דתנא ביה קרא מיחייב שבת דלא תנא ביה קרא לא מיחייב ואמינא
דהו אנא אי מכה לא ניתנה לאנד רפוי נמי לא מיחייב אלא דכולי עלמא
מכה ניתנה לאנד ולא ניתנה לאנד יהודה ר' יהודה סבר כיון דלא ניתנה
לאנד יהודה רפוי דתנא ביה קרא מיחייב שבת דלא תנא ביה קרא לא מיחייב
ורבנן סברי כיון דתנא ביה קרא ברפוי אישבת נמי מיחייב דאיתקש לרפוי
ור' יהודה סבר שבת לא מיחייב דמעטיה רחמנא רק ורבנן רק לשלא מחמת
המכה הוא דאתא ולרבנן בתראי דאמרי כל שחייב בשבת חייב ברפוי
וכל שאינו חייב בשבת אינו חייב ברפוי רפוי דתנא ביה קרא למה לי
מיבעי ליה לכתנא דבי ר' ישמעאל דתניא ר' דבי ר' ישמעאל אומר ירופא
ירפא ומבאן שניתן רשות לרופא לרפאות ת"ד מנין שאם עלו בו צמחים

Admittedly, they aren't trying to answer the riddle question directly (i.e., they are explaining why the double lashon is needed, not why it's needed in addition to hashavas gufo), but the same logic could apply. An answer along similar lines, which I have not seen brought down but would like to suggest, is that the pasuk here is teaching that doctors may engage in preventative treatment, which is something we wouldn't know from v'hashevosa lo (saving someone once they are already in danger).

Riddle 2:

The Torah Temima raises the riddle question (quoting the Besamim Rosh) and doesn't answer it, but notes that the Rambam and Ramban hold that a male age 13 to 20 must in fact give the machatzis hashekel used for the korbanos (and the pasuk here that limits to 20+ is only referring to the machatzis shekel that was used for the adanim in the mishkan) so according to them the question doesn't start:

תורה תמימה

(ג) זה יתנו. א"ר יוחנן בן זכאי, כל כהן שאינו שוקל חוטא, שנאמר זה יהוה — י"ב שבטים (י"ב) [ירושלמי שקלים ג"ז ה"ג].
מחצית השקל. למה מחצית השקל, ר' יהודה ור' חבבא, חד אמר לפי שחטאו במחצית היום, והנה מחצית השקל, וחד אמר לפי שחטאו בשש שעות ביום והנה מחצית השקל רעבירי שיהא נרמסין^(ב), ור' נחמיה בשם ר' יוחנן בן זכאי אומר, לפי שעברו

במא יתן, והוא"ל כיון דגם הנשים עברו חתנה גם כן, קמ"ל. (ב) ג"ד רחא ולאסתמחא (דבר ידוע ומקובל דרשו בן. ונעלים חו"ל לדרוש המלה ז זה כחומר לפנינו כמ"ס בל בשבוע פטור זה עשה ה' לי, ולקמן בשבוע שנתן משה קדש יהיה זה לי. ושוקל הענין שאל לשוקל משה בן טוביה שהיה שם פסורים מחצית השקל, משום דמכיון דמכסף השקלים נאם קרננה לטר, ור"ן כל אחד למסור חלקו לטר כדי שלא יהיה הקרן קרן יחיד, ונכנסים כיון שהוא עמו המקריב יש השם שמה לא ימסור יום חלקו לטר ויהיה קרן לטר גל מכל יחד, ולכן ס"ל לכן טוביה שהכניס אין שוקלן כלל, ולאשתעין ר' יוחנן בן זכאי בדרשה זו, דלא בן כול אלא דגם כהן שוקל ולא הישגין שמה לא ימסיר יפה, דבדלי יירעם דיניהו. —

הצגה כדושלמי פירק זה ה"ד אהא, ר' מאיר אמר, זה יתנו כהן חטב על אב הראה הקב"ה למשה ואמר לו כוס יתנו, וס"ל לר"מ דכיון דקטיר סב"ב והרשע לו חטב על אב ואמר לו כוס יתנו, היינו שלא ירע לבוש מפרך מחצית השקל שיהיה בימי משה, לכן כל הנותן מחצית השקל לדרווח לרין להוסף מעט על החטב כדי להכריע שיהיה שום לשקל שיהיה בימי משה [והנהיג מחצית השקל לדרווח הוא לחובות קמן קרננה, כפי שיבאר], אבל לא קמ"ל בן, אלא שטוחין השקל כמו שהוא בערכו כל דור ולא ס"ל דרשע זו דר"מ, ולכן השמטתה, ונמנחת כל"א השיב הדברים שהראש לו הקב"ה למשה, והקדו חוטא' למה לא השיב המראה מתקבע מחצית השקל, יו"ט, ולפי פס"כ שיהא מאד מה שלא חטבה, כיון דרשע יסדלחה היא ולא קמ"ל בן, ודו"ק. —

ורע לדעת הרמב"ם ורמב"ן חייב שקלים מחולל מן י"ב שנה ויום אחד ככל מצות השורה, וס"ל דלפ"ס דנפסק כהן כהני מן עשרים אך זה חייב בחרות אדכס, מפ"כ נפסקו בקודם דאירי בחרותו הקבננה ולא חייב מן עשרים חייב מן י"ב, אבל הרמב"ם ס"ל מ"ג דקלים ובעל התו"ך ורמב"ם הגדול (ס' ר"ב) ואג"ל כדושלמי שקלים ס"ל ה"ב ס"ל דהחוב הוא מן עשרים ולמעלה כפסוק הכתוב מן עשרים שנה דקאי על כל ענין פרשה זו, ולדעת הגר"א בן היא דעה הירושלמי, והדגש מל התי"ש שהשיב על הרמב"ם בזה ולא סביר דעת כמה מן הראשונים בן הוא.

ורש להשיב י"מ בחזקתה זו לדידה בזה"ל לפי פס"כ בש"ח כשהיה ראש החיוב להראש פי' ס"ט דכ"ס פסורות מחסלת האוספין, פסוק דכיון דחפלה זו פיקדה בזה לומר לקרן חוסף, וקרנן זה נעשה מחצית שקלים, ומכיון דנשים לא נחתיבו בשקלים ואין להם חלק בקרן חוסף לכן פסורים מהחפלה הבאה בהקום קרנן זה, והובאו דבריו בחדושי ר"ם אג"ר לה"ח סי' ק"ז, ולפי"ל דעת הרמב"ם והאג"ן ורמב"ם ורמב"ם [ג"ד הירושלמי] דפחות מן עשרים מסד מחצית השקל, א"כ לפי הסגולה ה"ל אין להם חלק בקרן חוסף ומחילא פסורין מחסלת חוסף, והחייב מזה שד לפי מה דקמ"ל כל הפסור מן העבר אינו שולא לחייב ידי חובן, א"כ אין לאש פחות מן עשרים לטר, לפי החיובה מחסלת החוספין להוליך את הטר, והוא דבר הדג ונפלא מאד, ול"ע ר"ן. (ג) מי' מחצית השקל, וכמה שיהיה על משה, אבל שהיה בשש שעות ביום או כחצות היום, וכמה

However, even according to those who do say that only those 20+ have to give the half shekel used for the korbanos, the Be'er Yitzchak in Orach Chayim 20:3 holds that whether one is chayav in musaf cannot depend on whether they are obligated to give the half shekel, since if that were the case then kohanim and leviyim would be patur as well (since, at least according to Rabbi Yehuda in Menachos, they are not obligated in the half shekel):

הניני .

ועיקר מש"כ הגאון הג"ל דנשים פטורות מתפלה מוסף לפי שלא היו שוקלות, לא נהירא לי, דאיכא תקשה לפי מאי דאיתא במנחות (דף כ"א ע"ב) דאמר ר' יהודה העיד בן זוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא, כי עפ"י דין פטורים המה משקלים וכמו כן לויים כמש"כ השעה"מ (נפ"א מה' שקלים) וכן קטנים [הפחותים] מן כ' [כמזוהר בשקלים (פ"א מ"ג וע' גרמורה שם) דפטורים, אטו כהנים ולויים וקטנים פחותים מן כ' יפטרו ממוסף ואף דנימא דקטנים שאני דאתו לכלל חיובא עכ"ל הקשה מכהנים ולויים, אע"כ מוכח דאין תפילה המוסף חלוי, בשקלים כלל אי"כ אין שייך להקדים תפילה מנחה משום שצ"כ, כי בן גס מוסף שצ"כ ונשים חייבות, וכן מוכח מסתימת הפוסקים דנשים חייבות בתפלה ולא חלקו בין מוסף לשאר תפלות.

אמנם הג"ח (רפ"ד דזרכות) כתב דנשים פטורי

That obviously doesn't directly answer the question though, and in fact only makes the difficulty worse, which is presumably why some are makpid not to have those below 20 daven musaf for the amud (though they would have to answer why they do allow kohanim and leviyim to daven for the amud).

Best,

David Birnbaum

Selected audio from our listeners

Comments on the Show

Comments on the show 1 *click here*

Comments on the show 2 *click here*

Comments on the show 3 *click here*

Comments on the show 4 *click here*

Comments on the show 5 *click here*

Comments on the show 6 *click here*

Comments on the show 7 *click here*

Comments on the show 8 *click here*

Comments on the show 9 *click here*

Comments on the show 10 *click here*

Comments on the show 11 *click here*

Comments on the show 12 *click here*

Comments on the show 13 *click here*

Comments on the show 14 *click here*

Answers to the Questions

Answers to the Question 1 *click here*

Answers to the Question 2 *click here*

Answers to the Question 3 *click here*

Answers to the Question 4 *click here*

Answers to the Question 5 *click here*

Answers to the Question 6 *click here*

אגרות חזון איש חלק ב

ש ו נ ו ת

קלב.

בכל פגע הריני מורגל להחזיק את האמונה, כי לא נעשה דבר בעולם במקרה, רק על פי השגחתו ית', והריני מתאמץ בתפלה להעביר את הגזירה, ולפיכך הריני מתייחס בקרירות להשתדלות, כי ע"פ הרוב אין ההשתדלות ברורה.

קלג.

יקירי ה"ר — — שליט"א

שלו' וברכה.

לא נתראיתי קדם נסיעתי. בדברי ביום ו' עש"ק העבר, דברתי בהתמרמרות נגד דרכי לותר לו את כל מפני גדלו בתורה באמת ולבו שלם בדרך התורה, ואך הדברים ששמעתי האלצוני להודות על חלק רפה, ואח"כ לא היתה מנוחתי שלמה פי נכשלתי בלה"ר ח"ו, אם כי דעתי, כי ראוי להמחזיקים בתורת ד' לדעת את גדוליה באופים האמתי, ואם הותר לדבר לה"ר על אומן באומנותו, להאיש הדורש עליו לצורך, על מי שתורתו אומנותו לא כש"כ שמותר להודיע להמחזיקים בתורה וצריכים לדעת, כי הידיעה של חכמי הדור לבם ומדתם הן הן גופי תורה, מ"מ צריך לזה זהירות יתירה ופן משנה

הדבר בקוצו ש"י ונמצא מוציא ש"ר על ת"ח, אך כל זה טרם נתראיתי, אך בהתראותי מצאתי כי כלו עלילות דבריו ודעתו כדעתנו, והמוסרים אחרת לא ירדו לסוף דעתו. ידעתי כי הדברים יהיו מוקשים בעיניך, אך אין רצוני למסור בכתב ובכלל הנני נוטה כי על הרוב הצדק אתו נגד מבקרנו, כבוד כבר גליתך דעתי בזה פעמים רבות, ואין בו קורטוב של ותרנות נגד מפירי תורה בשביל להשלים אתם, הלילה לחשדו בזה, אם כי אין רצונו להקרא על שם — — ומספד להתרחק מלתת בחוץ מושג זה על אדותו, זהו ענין אחר.

קלד *

אחד"ש מרן שליט"א וש"ת.

שמח אני לבשרם כי עלתה בידי למצוא מי שהתרחק לתת לי האפשרות לעבד עור הרצועות כפי חפצנו היש לעשות בעצמי את כל העבודות עד גמרו, והטלתי בעצמי בשרי ראשונה באמירת פה לשם רצועות של תפילין, וכבר החלפתי בעצמי לבור השני הוא בור הסיד ושהה שם עד ה' ימים, ועכשו הועבר לבור שלישי ג"כ על ידי, וזה יצטרך חליפת מקומות. בבור השני כבר נפל השיער, ואחרי הוציאם העור ממנו גררו אותו מצד הבשר לנקותו מדלדול

* למרן הגאב"ד בריסק שליט"א. —